SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 7 Jild 4

2024

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I7Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ҳодим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент,

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 7-son (IyuL, 2024). -387 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Abduxamidov Islombek
O‘ZBEKISTON AHOLISINING ROSSIYA FEDERATSIYASIDA MEHNAT MUHOJIRLIGI TARIXI 10-18

Фарманова Гульнара Комилевна
ПОДНЯТИЕ МЕТОДИКИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ОБЩЕМИРОВОЙ УРОВЕНЬ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ 19-24

Индиаминова Шоира Амриддиновна
РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА В САМАРКАНДСКОМ СОГДЕ В ЭПОХУ РАННЕГО СРЕДНЕВЕКОВЬЯ 25-29

Mirzakhamdamova Dildora Zafarovna
XOTIN-QIZLAR BANDLIGINI TA’MINLASHDA FARG’ONA VILOYATIDA IPAKCHILK ORQALI KASANACHILIK VA UY MEHNATINI RIVOJLANTIRISH 30-35

Ismoilova Parvina
TURKISTON MINTAQASIDAGI INSTITUTSIONAL O'ZGARISHLAR: ROSSIYA KAPITALI UCHUN KANALLARNING SHAKLLANISHI (19-ASR OXIRI - 20-ASR BOSHLARI) 36-41

Jomurodov Lazizbek Islomovich
O‘ZBEKISTONDA TERI-TANOSIL KASALLIKLARIGA QARSHI KURASH JARAYONI 42-46

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна
ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩИЕ УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ 47-54

Yegamberdiyeva Xurshidaxon Alisherovna
VAGONLARDAN FOYDALANISHNING SIFAT KO’RSATKICHINI OSHIRISHNI TADQIQ QILISH 55-61

Mamadaliyev Ulug‘bek
JAHON TURIZMIDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH HOLATI 62-69

Jalilov Arslon Xoshimovich
TEMIR YO‘L TRANSPORTINING INNOVASION MUHITDAGI RAQOBATDOSHLIK DARAJASINI BAHOLASH 70-75

Kamchibekov Farxod Olimjonovich
O‘ZBEKISTON HUDUDLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MAXSUS IQTISODIY HUDUDLAR VA KICHIK SANOAT ZONALARINING ROLI 76-82

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Djurayev Lukmon Narzullaevich
ZAMONAVIY O‘ZBEKISTON JAMIYATIDA YOSHLAR IQTISODIY MADANIYATINING TRANSFORMATSIYALASHUVI 83-87

Norkulov Ubaydulla Umarovich
MAHALLADA JINOYATLARNI ERTA ANIQLASHDA JAMOATCHILIK NAZORATINI KUCHAYTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY MEXANIZMLARI 88-92

Пулатов Шердор Нематёнович
ДОКТРИНА ЛЮБВИ АЛИШЕРА НАВАИ И МАХАТМЫ ГАНДИ 93-105

Yusupov Murodali Sunnatovich
O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION TIZIMLARNI QO‘LLASHNING IJTIMOIY-FALSAFIY MASALALARI 106-110

Suleymanov Sarvar Sunatullayevich
O'ZBEKISTONNING YANGI DAVRGA XOS BO'LGAN MA'NAVIY TEXNOLOGIYALARNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI 111-116

Shernazarov Ravshan Avazovich
SIYOSIY E'TIQOD: UNING TIZIMI VA FUNKSIYASINING FALSAFIY TAHLILI 117-122

Nasrullayev Ravshanxon Sirojxonovich
VATANPARVARLIKNI IJTIMOIY- MADANIY HODISA SIFATIDA AHAMIYATI 123-126

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Matkarimova Salomat Ko‘ziyevna
ALISHER NAVOIY VA HAYDAR XORAZMIY: MUSHTARAKLIK VA O‘ZIGA XOSLIK 127-133

Tairova Maxfuza Abdusattorovna
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI MAMLAKATSHUNOSLIKKA DOIR RAMZIY VOSITALARNING TARJIMADA QAYTA IFODALANISHI 134-139

Rahimova Maftuna
LISONIY BELGI VA ASSOTSIATSIYA 140-143

Umaraliyeva Dildora Taxirjanovna
O‘ZBEK LATIFALARI, ULARNING TASNIFI VA TO‘PLASH BORASIDA OLIB BORILGAN TADQIQOTLAR 144-147

Xursanov Nurislom Iskandarovich
O‘ZBEK FRAZEOLOGIK BIRLIKLARINING PRAGMATIK TAHLILI 148-154

Umarov Umidjon Akram o‘g‘li
RAMZ AXRETIPLARINING TASNIFLANISHI VA BADIIY TAHLILI 155-159

Облоқулова Шаҳло Асрор қизи
ЗАМОНАВИЙ ЖАҲОН АДАБИЁТИДА ТАОМ ДИСКУРСИ 160-164

Nazarova Lola Maqsadilla qizi
KORPUS LINGVISTIKASI: BNC KORPUSINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI 165-170

Umarxonova Dilafruz Murotjonovna
“MARDLIK” VA “QO‘RQOQLIK” KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI 171-175

Yunusova Ganjina Rustamovna
NAZMDA YO‘L XRONOTOPINING BADIIY-ESTETIK XUSUSIYATLARI 176-180

Мусаев Файзулло Оманович
АРАБ ДУНЁСИДА “МАСАЛ” ИЛМИНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА РИВОЖИ 181-186

Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinovna
INGLIZ VA O‘ZBEK TILIDAGI "ANGER" VA "G‘AZAB " ATAMALARINING ETIMOLOGIK VA LEKSIKOGRAFIK TAHLILI 187-192

Narmuratov Zayniddin Radjabovich
FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR KOMPONENTLARI TAHLILI VA ULARNING STRUKTURAVIY MODELLARI 193-196

Masharipova Nargiza Otaxonovna
TARIXIY-BADIIY ASARLAR TARJIMASIDA DINIY VA TARIXIY SO‘ZLAR TARJIMASI MUAMMOSI 197-201

Икромова Нигина Ойбековна
ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА ЗАГЛАВИЯ ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ 202-207

Najmiddinova Mehrigul Najmiddin qizi
NEGATIVLIKNI IFODALOVCHI TEXNIKAGA OID TERMINLARNING QIYOSIY TADQIQI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA) 208-213

Eshniyazova Maysara Beknazarovna
“NAZMUL JAVOHIR” ASARIDA G’OYAVIY BADIIY POETIKA 214-221

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Саидов Акром Акмалович
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ СИЁСАТИ ҲАМДА УНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ 222-230

Raimova Nargiza Doroyevna
TIJORAT MAXFIY MA'LUMOTLARINI HIMOYA QILISH: INTELLEKTUAL MULK HUQUQI SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 231-237

Умурзақов Жасурбек Қосимжанович
КРИПТО-АКТИВЛАР НОҚОНУНИЙ АЙЛАНМАСИ БИЛАН БОҒЛИҚ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 238-242

Nurmamatova Noila Doniyorovna
KONSTITUTSIYAVIY SUDLOV ORGANI TOMONIDAN FUQAROLAR VA YURIDIK SHAXSLARNING SHIKOYATINI KO‘RIB CHIQISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 243-248

Mихammadjonov Jasurbek Jaxongir o‘g‘li
FUQAROLARNING TADBIRKORLIK BILAN SHUG‘ULLANISH HUQUQINING XALQARO VA MINTAQAVIY HUQUQIY KAFOLATLARI 249-260

Адилбаев Бекбосын Абатбаевич
ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ВАКИЛЛИК ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 261-267

Турсунбоев Сардор Мурođжон ўғли
ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ТИЗИМИДА ТЕРГОВ ТУЗИЛМАЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 268-275

Mukumov Bobur
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA GERMANIYA FEDERATIV RESPUBLIKASIDA TOVAR BELGILARINI HUQUQIY MUHOFAZA QILISH MASALALARI 276-282

Nabiev Firuz Xamidovich
INTELLEKTUAL MULK SOHASIDAGI XALQARO HUQUQIY NORMLARNI O'ZBEKISTON

RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIGA IMPLEMENTATSIYA QILISHDA “MOSLASHUVCHANLIK” KONTSEPTSIYASINING O'RNI 283-289

Калимбетов Ерназар
ГРАЖДАНСКИЕ ПРАВА В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ И СОДЕРЖАНИЕ В КОНТЕКСТЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ 290-297

Ibrohimov Azimjon Abdumo'min o'g'li
KORPORATSIYANI AMALDA BOSHQARUVCHI SHAXSLAR JAVOBGARLIGI 298-306

Ходжаева Ширин
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ РИСКОВ, СВЯЗАННЫХ С ПРЕДДОГОВОРНЫМИ ОТНОШЕНИЯМИ 307-317

Маматкулов Камолиддин Галабаевич
ТАҚИҚЛАНГАН ЭКИНЛАРНИ ЕТИШТИРИШ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА ИСБОТЛАНУВЧИ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 318-323

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Nazarova Ra'no Sidiq qizi
HUQUQBUZARLIKKA MOYIL BO‘LGAN BOLALARDA O‘Z-O‘ZINI NAZORAT QILISH KO‘NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI 324-329

Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna
UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTAB O‘QITUVCHISI KASB STANDARTINING MAZMUN TAHLILI 330-341

Hamidova Laylo Kamildjonovna
OLIY PEDAGOGIK TA’LIMDA ARALASH O‘QITISH MODELLARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI 342-346

Ajiniyazova Sholpan Saparniyazovna, Uteniyazov Karimbay Kuanishbaevich
MAKTABDA KIMYOVIY MASALALARNI ECHISH BO‘YICHA MASHG‘ULOTLARNI TASHKIL ETISH SHAKILLARI 347-357

Rasulova Dilafruzxon Sharobiddin qizi
GLOBAL PEDAGOGIK SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR KOMPETENSIYASIGA METODIK YONDASHUVLAR 358-363

Kenjaboyev Sharifjon Shuxrat o'g'li
INDIVIDUAL-KABIY RIVOJLANISH – PEDAGOGLIK KASBI TARBIYASINING AJRALMAS QISMI SIFATIDA 364-369

Jalilov Umidjon Jahongirovich
OG‘IR ATLETIKA MASHQLARINING AMALGA OSHIRISH USLUBIYATI 370-375

Najmiddinova Gulnora Najmiddin qizi
OLIY TA’LIM TIZIMIDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI 376-381

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 7 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 30 June 2024
Accepted: 5 July 2024
Published: 15 July 2024

Article / Original Paper

SOCIO-PHILOSOPHICAL ISSUES OF THE APPLICATION OF INNOVATIVE SYSTEMS IN AGRICULTURE IN UZBEKISTAN

Yusupov Muradali Sunnatovich
Associate Professor of the Department of Social Sciences, Samarkand Institute of Economics and Service

Abstract. This article focuses on the fact that the agricultural production sector has been raised to a high level in every way by innovative methods. It has been scientifically analyzed that the issue of ensuring food security by increasing the constant need of the country's population for food and satisfying it in full is of great importance.

Keywords: Economy, education, climaticconditions, healthylifestyle, innovation, agriculture, prosperity.

O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION TIZIMLARNI QO‘LLASHNING IJTIMOIY-FALSAFIY MASALALARI

Yusupov Murodali Sunnatovich
Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti, Ijtimoiy fanlar kafedrasi dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish sohasining innovatsion usullar bilan har tomonlama yuksak darajaga ko‘tarilganligiga e’tibor qaratilgan. Mamlakat aholisining oziq-ovqatga bo‘lgan doimiy ehtiyojini oshib borishi va uni to‘laligicha qondirish orqali oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash masalasi muhim ahamiyatga ega ekanligi ilmiy tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Iqtisodiyot, tarbiya, iqlimsharoit, sog‘lom turmush, innovatsiya, qishloqxo‘jaligi, farovon.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I7Y2024N15

Mamlakatimizda iqtisodiyotning asosiy drayveri bo‘lgan qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni innovatsion tarzda tashkil etish orqali agrarindustrial sanoatlashgan sohaga aylantirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda. Bunga bir qancha sabablarni ko‘rsatish mumkin, *birinchidan*, qulay ob-havo, iqlim sharoitiga ega bo‘lgan qishloq xo‘jaligida bir yilning o‘zida uch martagacha hosil olish uchun shart-sharoitlarning mavjudligi; *ikkinchidan*, yetishtirilgan hosilning xaridorligi; *uchinchidan*, olingan hosilning klastr asosida bozorga olib chiqish, katta daromadga ega bo‘lish imkoniyatining mavjudligi; *to‘rtinchidan,* aholining bu sohada katta tajribaga ega bo‘lgan, qo‘li gul bog‘bon, mirishkor dehqonlarning, insofli tadbirkorlarning borligi; *beshinchidan,* aholining, deyarli, ko‘pchillik qismining qishloqda yashab, tomorqasida yetishtirilgan mahsulotlarni sotish evaziga oila tebratishi kabilarni ko‘rsatish mumkin. Zero, qishloq xo‘jaligida yetishtiriladigan mahsulotlarga butun aholining ehtiyojlarini qondirish, ortiqchasini eksport qilish masalasi qishloq xo‘jaligini innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirishni taqozo etadi. Bu xususda Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev: “Innovatsiya – bu

kelajak degani. Biz buyuk kelajagimizni barpo etishni bugundan boshlaydigan boʻlsak, uni aynan innovatsion – gʻoyalar, innovatsion yondashuvlar asosida boshlashimiz kerak» [1-88], – degan edi. Bunday kechiktirib boʻlmaydigan ishlarni amalga oshirish uchun 2020-yil 7-aprelda "Innovatsion faoliyat toʻgʻrisida" qonun qabul qilindi. Qonunda: "Innovatsiya – fuqarolik muomalasiga kiritilgan yoki shaxsiy ehtiyojlar uchun foydalaniladigan, qoʻllanilishi amaliyotda katta ijtimoiy-iqtisodiy samaraga erishishni taʼminlaydigan yangi ishlanma" [2],– deb taʼkidlaydi. Demak, qishloq xoʻjaligini har tomonlama rivojlantirish uchun yaratilgan va amalda qoʻllanilayotgan har bir yangi ishlanma – bu innovatsiyadir.

Shubhasiz, qishloq xo'jaligida yuqori hosil olish uchun soha vakillari sog'ligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Davlatimiz tomonidan qabul qilingan strategiyaga muvofiq, qishloq aholisining tibbiy madaniyatini oshirish va rivojlantirishga innovatsion yondashuvlarning quyidagi jihatlari maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

1. Qishloq aholisini mavjud tabiiy resurslardan samarali foydalanishga va ularni qayta tiklashga o'rgatish;

2. Tabiatdan foydalanishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish, jumladan chiqindilarni atrof-muhit va inson salomatligiga xavflilik darajasini inobatga olgan holda qayta ishlashni yo'lga qo'yish;

3. Qishloq xo'jaligida agrar ta'limni kuchaytirish orqali tabiiy resurslar, pestitsidlar va kimyoviy moddalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish, shu orqali tibbiy-biologik xavfsizlikni ta'minlash masalasiga alohida e'tibor qaratish lozim.

Qishloq xoʻjaligi ishlab chiqarish sohasini innovatsion usullar bilan rivojlantirish orqali mamlakat aholisining oziq-ovqatga boʻlgan doimiy ehtiyojini oshib borishi va uni toʻlaligicha qondirish, oziq-ovqat xavfsizligini taʼminlash masalasi muhim ahamiyaatga ega. Bu xususda "Oʻzbekiston Respublikasi qishloq xoʻjaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga moʻljallangan strategiyasi"da: "Oziq-ovqat xavfsizligi keng qamrovli ijtimoiy-iqtisodiy, demografik va ekologik omillarga bogʻliq boʻlib, mamlakat rivojlanishining asosiy tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Oziq-ovqat xavfsizligining toʻrt tarkibiy qismlari (oziq-ovqatning mavjudligi, uni xarid qilish qobiliyati, undan foydalanish va uning barqarorligi) boʻyicha oziq-ovqat xavfsizligining davlat siyosati ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Aholi sonining oʻsishi, yer, suv va energiya resurslariga boʻlgan talabning ortishi, shuningdek, iqlimning keskin oʻzgarishi oziq-ovqat xavfsizligini taʼminlashga taʼsir etuvchi asosiy omillardir. Sanitar va fitosanitar nazorat milliy huquqiy bazasini Jahon Savdo Tashkiloti talablari va maqsadli tashqi bozorlar standartlari bilan muvofiqligini taʼminlash orqali qishloq xoʻjaligi hamda oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizligi va sifatini taʼminlash zarur" [3], – deyilgan.

Demak, qishloq xoʻjaligi ishlab chiqarishni jadallashtirishda qoʻllaniladigan, *birinchidan,*dalada texnika va texnologiyalar, mineral oʻgʻitlar, zaharli va zaharsiz dorilarning miqdori va sifatini, *ikkinchidan*, ularning inson salomatligiga qanday taʼsir etish xususiyatlarini, *uchinchidan*, taʼsir va aks taʼsirdan himoyalanish chora-tadbirlarining qay darajada ekanligini, *toʻrtinchidan,*dalada ishlovchi subyekt - dehqonlar, fermerlar tibbiy ongining qanday darajada ekanligini hisobga olish kerak boʻladi.

Bu masalaga jiddiy yondashadigan boʻlsak, qishloqda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari infra tuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligini koʻramiz. Bu masalani

ijobiy hal etish esa innovatsion tafakkur hosilasi boʻlgan "Aqlli qishloq" xoʻjaligini barpo etish zaruriyati tugʻilmoqda.

Umuman, "Aqlli qishloq" xoʻjaligi nima? "Aqlli qishloq" xoʻjaligi– bu qishloq aholisining moddiy va maʼnaviy ehtiyojlarini qondiruvchi tabiat boyliklari, moddiy va maʼnaviy ishlab chiqarish jarayonini uygʻunlashtiruvchi biotexnologiya va bioiqtisodiyoti, samarali mehnat qilishini tashkillashtirish va ilmiy boshqarishga xizmat qiluvchi axborot-kommunikatsiyalar infratuzilmasi, yangiliklarni kashf etuvchi va amalda qoʻllovchi innovatsion salohiyatga ega boʻlgan professional mutaxassislar korpusi, ishlarni bevosita odam ishtirokisiz bajaradigan robototexnika qurilmalari, maʼnaviy saviyasini yuksaltiruvch iaxborot-resurslariga ega boʻlgan holda ijtimoiy taraqqiyot qonunlariga mos ravishda harakatlanadigan madaniy borliqdir" [4-]. Har qanday "Aqlli qishloq", albatta, oʻzining "Aqlli uy", "Aqlli va raqamli innovatsion tibbiyot" kabi oʻziga xos, bir-birini toʻldiruvchi tuzilmalariga ega boʻlishi kerak.

Yangilanayotgan Oʻzbekiston sharoitida qishloq xoʻjaligini rivojlantirishning innovatsion modellarini yaratish, yaʼni modellashtirish masalasi dolzarbligicha qolmoqda.

Modellashtirish –bu aslini olganda bilim obyektlarini ularning modellari boʻyicha oʻrganish, ushbu hodisalar haqida tushuntirisha olish, shuningdek, tadqiqotchini qiziqtiradigan hodisalarni bashorat qilish uchun hayotiy obyektlar, jarayonlar yoki hodisalarning modellarini qurish va oʻrganishdir.

Bugungi kunda modellashtirish texnologiyasi va qo'llanilish sohalariga ko'ra quyidagi asosiy turlarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- Axborot modellashtirish
- Kompyuter modellashtirish
- Matematik modellashtirish
- Biologik modellashtirish
- Tibbiy modellashtirish
- Simulyatsiya modellashtirish
- Evolyutsion modellashtirish
- Ijtimoiy-tarixiy jarayonlarni matematik modellashtirish va boshqalar

Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning innovatsion modeli sifatida "Qishloq xo'jaligi ekin dalasiga ishlov berish va hosilini yig'ib olishning biologik, tibbiy texnologik xaritasi" modelini ishlab chiqish tavsiya etiladi.

Qishloq xo'jaligida mehnat qiluvchi shaxslarning sog'lig'ini saqlash va aholining xavfsiz, toza oziq-ovqatga bo'lgan ehtiyojini qondirish asosi ekin dalasida yaratiladi. Bu esa o'z navbatida har bir qishloq xo'jaligi xodimi, ayniqsa fermerlarning quyidagilarni bilishini taqozo etadi:

- Ekin ekiladigan dalaning tuproq tarkibi
- Suv miqdori
- Mineral o'g'itlarga bo'lgan talab
- Zaharli o'simliklar
- Sudralib yuruvchilar va hasharotlar
- Yovvoyi va uy hayvonlari
- Chorva mollari boqish uchun yaylovlarning holati

Bu bilimlar asosida resurslardan samarali foydalanish mumkin. Shu bilan birga, foyda ortidan quvib, odamlar salomatligiga zarar yetkazuvchi sifatsiz oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirishning oldini olish imkoniyati yaratiladi.

Quyidagi parafraz so'ralgan matnning asosiy g'oyalarini saqlab qolgan holda taqdim etiladi:

Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning "Qishloq xo'jaligi ekin dalasiga ishlov berish va hosilini yig'ib olishning biotibbiy-texnologik xaritasi" modeli quyidagi ilmiy-amaliy masalalarni hal etishga qaratilgan bo'lishi maqsadga muvofiq:

1. Ekin maydonlarining havo, suv va tuproq resurslarini salbiy ta'sirlardan himoya qilish;

2. Qishloq xo'jaligi ekinlariga zarar yetkazuvchi begona turlarning kirib kelishi va tarqalishiga qarshi biologik xavfsizlik choralarini ishlab chiqish;

3. Dalalardagi shifobaxsh, ozuqabop va texnik o'simliklarning yovvoyi turlarini xatlovdan o'tkazish;

4. Yo'qolib ketish xavfi ostidagi o'simlik va hayvon turlarini ko'paytirish rejasini ishlab chiqish;

5. Raqamli texnologiyalardan foydalanib ekin maydonlarini o'rganish tizimini rivojlantirish, shu jumladan hosildorlik va yig'im-terim haqidagi ochiq ma'lumotlar bazasini yaratish;

6. Ekin dalasidagi fizik, bakteriologik, virusologik, parazitologik vaziyatlarni va xavfli kasallik tarqatuvchilarni aniqlash;

7. Qishloq xo'jaligi ekinlariga ishlov berishda ishlatiladigan yaroqsiz kimyoviy vositalarni bosqichma-bosqich yo'q qilish yoki ekologik xavfsiz yo'l bilan bartaraf etish;

8. Ekin dalasida va hosil yig'imi paytida yuqumli va parazitar kasalliklar tarqalishining oldini olish uchun profilaktik dezinfeksiya, dezinseksiya va deratizatsiya tadbirlarini tashkil etish.

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda qishloq xoʻjaligi sohasini har tomonlama rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki qishloq xoʻjaligida biz bugun zamonaviy islohatlarni qoʻllamas ekanmiz,oʻz-oʻzidan aholini oziq-ovqat mahsulotlariga boʻlgan ehtiyojini qondira olmaymiz. Albatta,buning uchun innovatsiyani yangicha mexanizmlaridan unumli foydalanishimiz kerak. Bugungi kunda tabiiy resurslarning kamayishi aholi ehtiyojini oshib borishi qonuniyatiga amal qilishni hayotning oʻzi tobora aniq qilib koʻrsatib bermoqda.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси //Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энголий баҳодир. 2-жилд. – Тошкент:« Ўзбекистон» НМИУ,2018. – Б.88.(508 б.)
2. Ўзбекистон Республикасининг “Инновацион фаолият тўғрисида” қонуни. 2020 йил 7 апрель.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 23 октябрдаги ПФ-5853-сон Фармонига 1-ИЛОВА. “Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган Стратегияси”// Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.10.2019 й., 06/19/5853/3955-сон.
4. Тухтаев Х.М. Қишлоқда фаровон ҳаёт барпо этишнинг моддий ва маънавий омилларини уйғун ривожлантириш қонуниятлари. 09.00.04 – Ижтимоий фалсафа.

Фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. – Самарқанд, 2020.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).